

Передплата

на «РУСЛАНА» вносять:
в Австрії:
на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 1-70 кор.

За границею:

на цілий рік: зі щоденною
виплатою 7 доларів, або 12
рублів; з виплатою двічі
в тижні 5 1/2 долара, або 10
рублів; з виплатою що субо-
ти 4 1/2 долара, або 9 рублів.
Поодинокі числа по 10 сот.

РУСЛАНА

«Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Пашкевича

Виходить у Львові що дн крім неділь руских свят о 5 1/2 год. по полудні.
Редакция, адміністрация експедиция «Руслана» при ул. Осоловських ч. 11. (партер) (Фронт від ул. Утхой). Експедиция місцева в Агенції Соколовского в сажі Гавс-мана.
Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє.— Рекламні неопечатані вільні від порта.— Огольненя звычайні приймаюся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надіславім» 40 із від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 сот. від стрічки.

Куди ми йдемо!?

(Δ) Приглядаючи ся політичним і суспільним відносинам посеред руского народа в Галичині, придивляючи ся завзятій боротьбі і колотнечі різних політичних і суспільних сторонництв, які тепер витворили ся посеред рускої суспільности, мимохіть приневолені ми задати собі питанє: куди ми йдем?! Такого розстрою і розладу, такої розтичі ще доси не бувало між руским народом, як тепер. І нема найменшого сумніву, що та робота верховодів посеред рускої суспільности відібе ся вельми болючо на тих широких верствах на родних, що як раз ся *mizera contribuens plebs* буде страдати за божевільні промахи тих верховодів, які захопили в свої руки провід політичних і суспільних справ і ведуть сей нещасний наряд на край пропасти.

Погляньмо в один бік, а побачимо тут, як значна частина рускої інтелігенції, zapomорочена морально занепадшими людьми, справдешними промисловцями політичними, віддурує ся своєї рідної мови, своєї народности, а в дальшій послідовности і своєї руско-католицької церкви, а намагає ся законного признання прав московщині в урядах і в школах в Галичині (як се висловив ц. к. судовий радя к Курилович в держ. раді), а навіть хоче сю мову накинати широким верствам селянським. Мимо розладу і розстрою, який настав в таборі москвичів поміж д-ром Дудикевичом, яко представником радикального, об'єднатель-

ного напрямку з одного боку, а д-ром Королем і товаришми з другого, бачимо, що обидва ті табори ідуть з собою на взаводи і один на перед другого намагають ся, перед своїми прихильниками показати ся більше руськими. Пос. Курилович, домагаючи ся в парламенті законного признання московщини (він говорив виразно *russische Sprache*) в урядах і школах в Галичині, називає ся лише «культурнимъ требованіємъ», яке немає нібито ніякого (?) політичного (?) характеру, однак признає явно і недвозначно, що товариши єдиномышленники «Русско-народного клуба» (*russisch-national*) чувствують себя съ всіми племенами рускаго (*russisch*) народа въ національномъ и культурномъ отношеніи за одно», хоч тут додає соромливу засторогу, що «наши политическія стремленія останавливають ся при граничнихъ столбахъ».

Блаженні віруючі, скажемо на се, бо від національного і культурного об'єдненія до політичного дуже недалеко, як на се мавмо вже деякі докази. Се національне і культурне об'єдненє потягає в послідовности дальшій неминує також об'єдненє релігійне (бож культура обнимає також релігію), а наглядними прикладами і доказами сего є Наумович і Гвилячки, Мончаловский і т. п., а в останних роках змагання, які проявили ся в Брідщині, в Равщині, в Жовківщині і в Коломайщині. Нічого отже дивного, що єпископи руско-католицькі не хотять приймати до духовної семінарії учеників москвичів, які повихо-

дили з бурс «Народного Дома» і з інших москв. бурс, де в честь «постата Наумовича устроює ся «вечеринки» і прославляє ся єго за ту апостазію і ренегатство взірцем достойним наслідования! Нічого дивного, що руско-католич. єпископи не можуть повірити запевненям посла Куриловича, що «тѣ воспитанники являють ся самими лучшими (?) католиками (!) и могутъ быти самими лучшими (?) католическими священниками». Вже і сам п. Курилович признав, а сего не заперечила і «Прикарп. Русь», що на останнім зїзді москв. мужів довіря проповідувано марианітизм, на зїзді, котрого предсідателем був священик, а учасниками зїзду були також численні священики. Чи се ті «саміи лучшіє католическіи священники», про яких говорив п. Курилович?!

Що сказалиб на те Трещакowski, Борискевичі, Гвилячки і інші народолюбці 48-их років, котрі з такою саможертвою трудили ся около відродін Галицької Руси, закладали Галицьку Руску Матицю і Народний Дім для просвіти того народу в єго рідній мові, для єго подвиженія культурного на народних основах, а тепер побачилиб в них огнища пропаганди, в котрих учить ся селянських синів цурати ся своєї рідної мови, накручувати язик для московщини, кривити дуптею, фарисействувати і ундлювати ся, щоби відтак виховувати таких Плішєнських, Добрянських, Бергунів і т. п. Зломилиб руки сі народолюбці, що працю їх змарновано!

А гляньмо в другу сторону. І тут були щирі народолюбці Заячківські, Качали і т. п., котрі бачинши вже викривлену ро-

О. Віктор Катрайн.

Віг атеїзму — до акархізму.

Поучний образок з університетского життя теперішности.

Переложив
о. І. Плавок.

III.

Від професора д-ра А. Дерінга чув нераз, як те ілюзія, обман і інші подібні слова стояли в найтіснішій звязі з вірою в Бога і безсмертність душі. Альфред думав, що влє чув і казав собі подати єго діло «*Philosophische Güterlehre*» (Берлін 1888). Тут знайшов чорне на білім, що релігія «в своїм єстві має чатуєчого ворога», що наносить їй немалі шкоди в єї ділах для добра суспільности. Потім дословно було так написано:

«Тим ворогом є ілюзоричний характер релігійних виображень, що після загального досьвіду наглядно впадає в очи природного розуму і все стало відкриває ся перед постуваючим науковим пізнанєм правди. Вже здоровий природний розум, що задля самонабутого досьвіду має якусь вартість і супроти найсвятішого переданя, є більше чи менше свідомим недовірком, а природний погляд на річи, який насуває ся розумови, витискає на релігійних виображенях і на єго волі знамена сумніву. Коли вже так є з природним розумом, то все поступаюча наперед наука є властивою кормителькою недовір-

ства. А се особливо відносять ся до наук природи. Щоби вказати лиш на кілька точок, то коли Копернік, Кеплер, Нютон оснували нову астрономію, тоді видівню історії людскости і божественних діл спасеня зовсім обнижено і Ляплєс міг заявити, що для витвореня єї науки може зовсім обійти ся без Бога, а Дарвін мав сиромогу вказати, як то цілє організмів можна пояснити нечаяною причиновоюстю. Так точить черв серце віри азвні так красно і многонадійно виглядаюча підпора суспільного добра заражена внутр гнилею¹⁾. — «Родовою знеохотою про непевність нашої судьби кормлять ся особливо ті ілюзії, що творять складову головну часть найважнійших релігій, ілюзія в віру провидіня, про нагороди і вибір²⁾ Віра в ліпше позагробове житє, як доказано, не полягає на безпосередній головній потребі, лиш на бажаню, яке впливає з головної знеохоти многократного невдоволеня головних потреб і з сего взгляду є правдивою, першою ілюзією³⁾».

Тож вже не було сумніву. Професор Дерінг уважав чистим уробнем віру в Бога, безсмертність душі і відплату по смерті; тож він був атеїстом.

Нашому студентови імпонував найбільше своєю ученостию Фр. Павльзен. І від него чув Альфред зовсім дивні і чужі для себе погляди о Бозі і релігії. Дятого казав собі принести єго діла і в ділі «система етики» знайшов отцо:

«Се правда, що замирає і вже не оживає віра в богів, котрі яко поодинокі єства подібні людям деєть якусь єствують і управляють земским свѣтом після принагідних замірів. Се не

робить сущої різниці, чи таких єств приймаємо більше, чи лиш одно. Монотеїзм, що узнає Бога яко повдичне єство побіч інших і привагідно каже єму вливати на свѣт, як на вишне і чуже для него єствованє, не ріжнить ся від політеїзму. Хто обстоює при тім, щоби яко теїзм уважати лиш такий погляд, тоді тяжко буде заперечити тим, котрі впевняють, що наука веде до атеїзму⁴⁾».

Після Павльзена «лишило ся в християнській вірі дещо, що вже давно стало чуже нашій правдивій вірі, приміром: віра в чуда і духи⁵⁾. Віра в безсмертність в виді особистого дальшого житя се «сон⁶⁾». Євангелія се «історичні поеми». «Немає сумніву, що тут треба поступати після критичного дослїду, як се робить Strauss⁷⁾».

Подібно як професор Дірінг був і Павльзен атеїстом.

Професор др. В. Ферстер був одним з тих, що зовсім не таїв ся із своєю знеохотою проти кожної віри. Однак Альфред враз прийшов до переконаня, що він є крайнім богохульником. У відчиті про «науку природи і етику», який виголосив в Айзенах, знайшов таке місце:

«Коли різні види релігії, — як сей вислів вже віками усталив ся, в тім згоджують ся що до своєї суті, що они виображають собі совість і цілий хід людского житя, як також круженє свѣта в більше, або менше тісній зависимости від надприродних сил, то противно природничо-науковий погляд на свѣт в своїх різних укладах має то сущно згідне ядро, що він є певних законних відносин, які наука пізнала чимраз явнійше з окружаючої нас природи, буде вселенню, свѣт, яким управляють лиш вічні закони подібного рода, в котрім отже нема місця

боту наголюбили 48-их років заходами Зубрицьких, Головацьких, Дідицьких і Наумовичів, намагалися знов оперти національну і культурну роботу на народних основах, засновували «Просвіту», бурси і інші народні товариства й інститути, залежали «Діло» і інші часописи рускі для освідомлення національного широким верством народних, дбали про відкриття руских гімназій і інших руских шкіл і покладали надії, що тими заходами двигне ся руский нарід інтелектуально, культурно, що руска суспільність зєдинить свої сили до спільної народної роботи, щоби поставити наш нарід поруч інших культурних народів Європи.

Тимчасом замість сего скуплення сил, замість розумної, поважної роботи народної бачимо і тут лише колотнечу, розтич, безпам'яту, сліпу загорілість, що довела до небувалого доси розладу в народнім таборі. Нині не оплачує вже поважна, за попадлива робота чи то в народних товариствах, в громадянстві, чи на парламентарній ниві, чи в дневникарстві. Нині у нас заведено методу і тактику варшавських всепольських загоріліців і московських хулганів і прикладає ся ту методу і тактику на кождім обсягу народного життя руского. Нічого отже дивного, що верховоди, які тепер захопили у свої руки провід народної «роботи», поставили все горі дном. «Діло», котре заснував і видвигнув до значня поважного органу народовців пок. Володимир Барвінський, переняло ся зовсім в горі названою тактикою, а хто не піддає ся єго приказам, стає народним зрадником. Нині вже не тільки не має там годосу колишній голова спілки «Діло» п. Романчук, але й др. Евг. Олесницький, др. Кость Левицький і ин. мусять піддавати ся диктатам Лозинських, Панейків і Назаруків, котрі плюгавлять ся з редакторами «Землі і Волі» і «Громадського Голосу»; але редактори «Діла» так само плюгавлять, як обидві ці часописи, наших владик, наше духовенство, нашу Церкву, сіють розтич в суспільности, а священники, члени спілки «Діло», покивують до всего того лише головами, священники предплатники складають жертви на піддержку тої роботи, котра підриває підвалини суспільного ладу, повагу духовенства і основи віри і Церкви.

Тою самою дорогою пішла і «Свобода», що мала заступити засновану п. Романчуком «Батьківщину», а тимчасом не відкотила ся далеко як яблуко від яблони від «Гром. Голосу» і «Землі і Волі».

Що в очах таких верховодів не то вже

діяльність б. посла Барвінського, котрого заходам приписати треба значні культурні і національні придбання яко певні підвалини нашого народного розвитку, представляє ся з їх становища шкідливою, се нічого дивного. Алеж бо так само вже і пп. Василько і Романчук не доросли до становища політ. і народ. провідників, і їх усуває ся на бік, як би якихсь непотребів, ба вже й др. Олесницький і Кость Левицький не мають впливу і значня, бо перед ведуть люди названої в горі варшавської і московської методи тактики. Не позитивна і реальна парламентарна робота може тут і повинна ршати, але погроза і насила. Хто має відвагу погрозити Полякам, що виявляє їх на сухій вербі, або витопить в Сяні, хто наківає їм, що буде палити ліси, хто має смілість голосити прилюдно, що розділить польські і попискі ґрунти між хліборобів, поносить податки і війскову службу — от сей вважає ся у тих верховодів справдешним народним заступником.

Нічого отже дивного, що у них ідеалами, якими они величають ся, є Крати, Січильські ітп., як би ми в історії нашій не мали взірців достойних наслідования. Нічого дивного, що все те веде до розстрою, розладу і розтичі в рускій суспільности, що підриває всякий вплив і значня нашого парламентарного представництва, що з ним ніхто не числить ся, з ним не говорить, не пересправає, що правительтво і більшість чи то парламентарна чи соймова вважає роботу тих верховодів виразом рускої суспільности і проти таких змагань стає рішучо опорно. Через тих верховодів «героїв» страдає наше селянство, марнує ся молодіж, поносить шкоду вся наша суспільність. І тут тисне ся питання: куди ми йдемо? до чого доведе вся та «робота» і чи наша суспільність має так з заложеними руками приглядати ся тій божевільній «роботі»?

Державна рада.

Парламентарне положенк все це не вияснене і непевне. Вправді Слав. Єднота ухвалила по довгій і завзятій внутрішній боротьбі приступити до розправи бюджетової, котра мала би розпочати ся в п'ятницю, але відтак перервано би засідання для переговорів між сторонами, що до можливої обнови кабінету. Чи ті переговори доведуть до якогось вислідку, побачимо небавом.

В середу засіданя палати посольської за-

мати земля — не може бути злою.¹²⁾ „Ми не духи, а живі тіла. Але о скільки маємо матерію і силу, ми є вічні“. „Як довго ми є тілом, не тратьте ся у нас ніякий атом... Але що важнійше для нас: також о скільки ми є духом, живемо дальше... А коли і умремо, то не щезають діла нашого життя, Чесне діло, добре слово є нераз сіменем тисячкратного благословеня.“¹³⁾ Гіжицький ганить сьвятого Павла за єго слова: „Без віри не можна подобати ся Богу“. Правда моральність не має нічого спільного з вірою і релігією¹⁴⁾.

(Дальше буде.)

1) Döring, Philos. Güterlehre S. 410—411.

2) Ibid. 202.

3) Ibid. c. 211.

4) Paulsen, System der Ethik I. 387.

5) Ibid. I. 396.

6) Ibid. I. 401.

7) Ibid. I. 87. Зам.

8) Die Eisennacher, Zusammenkunft der ethischen Bewegung abgehalten vom 5—15. August 1893. (Berlin 1894 Verlag der deutschen Ges. für ethische Kultur. S. 294.

9) Ibid. c. 299.

10) Там же.

11) Giżycki, Mordphilosophie 361.

12) Ibid. 364.

13) Ib. 365—6.

14) Ib. 465.

для надприродних сил, які мали би стояти понад сими законами. В своїй розсліджувочій і випереджувочій та творчій праці є природничі науки не лиш управлені до такої тези, але й приволені³⁾.

О духовім житю людей каже Ферстер: „Сей внутрішній сьвіт представляє найвищу знану нам форму переміни і удержання енергії. Він є вислідом перетвореня і нагромадження в зверхнім сьвіті і в налім власнім організмі діяльних низких форм енергії в енергію вишнійшого устрою, вищої тривкості і більшої пружної сили“. — Цілість вишних і ліпше зорганізованих і згідних засобів енергії є заразом найвищою законодавчою силою суспільности⁹⁾. Се творить совість. Слушно назвали се релігійні поєми минувшини „голосом Бога“.¹⁰⁾

Без сумніву, професор Ферстер належав до атеїстів, або точнійше сказавши, до матеріалістів.

Від професора Гіжицького чув Альфред не оден доказ, що він є атеїстом, що не хоче нічого знати о Бозі і о безсмертності. Поверховне студіюване єго діл доказувало, що він не помилив ся. В єго „філософії моральній“ звайшов такі місця:

„Смерть яко така не є ніяким злом, бо в злім як і в добрі припускає ся сьвідоме ествоване; смерть є лише кінцем всякого лиха, — границею, що поза нею нема ні зла, ні добра.“¹¹⁾ Коли умираємо, приходимо в добре товариство. Місце, де наші всі дорогі померші спочивають —

нимало ся дальшою розправою над наглими внесеними що до шкіл народ. меншостий.

Пос. Веліх (чеськ. хлібор.) застерігав ся проти демонстрацій ворожих Чехам у Відні і домагав ся рівноправности для чеських шкіл у Відні такої, яку мають школи грецькі і турецькі.

По промовах Гегера (христ. сусп.), Міхля (нім. рад.) і Бенковича (слов. христ. сусп.) та Лисого (чеськ. соц.) забрав слово др. Гломбінський і зазначив, що законодавство що до народ. шкіл належить до сойму і що в Галичині за 8 або чотири роки в кождій громаді буде школа. Бесідник осуджує промахи і надужитя народного шовінізму (чи також всепольського? — Ред.) і домагає ся усмирення єго в інтересі спокою і поваги держави.

Пос. Дртіна вказує на те, що виводи міністра просвіти були непевні, отже домагає ся управильнення шкіл меншостий народних.

Пос. Вайденгофер вважає сі наглі внесеня нарушенням засадничого становища Німців.

По промовах пп. Метельки, Пітака і Рибара забрав слово п. Цеглинський і доказував, що внесенє в сираві доповнення державного закона о народних школах є вельми важне, особливо для Русинів, покритвджених на тім полі в Галичині, є сирава меншостий народ. шкіл важна, бо народні рускі меншости в захід. Галичині здані на ласку і неласку, а в східній Галичині віддані на спольщенє.

На тім перервано засіданє, а слідуєче відбував ся сегодня (в четвер) о год. 11. ран.

Політичний огляд.

Заграниця.

Ніякої офіційальної звістки не мали ми про зміст тоасти вьголошеня в нагоди побуту болгарского короля в сербским королівским дворі. Загребский Obzor подає слідуєчу додаткову вість про побут короля Фердинанда в Білгороді. При фамілійнім сніданю в Конаку, в якім брали участь також всі чинні міністри, поздоровив король Петро євого королівского гостя і заявив, що він чує ся щасливим, витаючи у себе володаря „братнього народу“. В спільній праці Сербії і Болгарії лежить будучина полудневих Славян і лише злучена Сербія і Болгарія зможуть оперти ся спільним ворогам і порішити судьбу балканського півострова в користь славянських народів. Король Фердинанд відповів на се, що не лише він, але й болгарські політики дійшли до пересьвідченя, що будучина дрібних балканських народів зависить від їх спільної праці. „Від тепер не зможе ніхто станути на перепові спільній праці Сербів і Болгарів, обох братних народів вашої і моєї династії“.

Осуджуючи критично сі тоасти, можна добачити в них децо неімовірного, се дивне, що після змісту тих тоасти обережний король Фердинанд говорив далеко острійше і недвозначно, чам король Петро, якому скорше відповідало слова короля Фердинанда. Сербобільська політика є тепер в Болгарії непопулярною більше, як коли небудь і годі припускати, щоб мудрий болгарский король схотів утрудняти собі і так не легке своє становище в краю. Спосіб, в який, проявила ся вість про ті тоасти і рівночасні донесеня з Білгороду, що належить сподівати ся тіснійшої злуки між Сербією і Болгарією, є очевидно витвором бажаня в тім дусі, яке проявляє ся в Білгороді.

Турецка рада міністрів рішила на випадок, колиб Кретійці перепровадили вибори послів до грецького парламенту, взяти ся до оружної розправи в цілі удержання турецької зверхности, загв'янтованої державами. Про те повідомлено опікунчі держави і вказано, як поважним є положенє. Уже від довшого часу кружать поголоски, що Кретійці очікують з нетерпеливостію хвилі, коли будуть могли в згаданий спосіб зазначити свою привалежність до гелзьского королівства. Уже лучили ся поодинокі випадки зневажаня Магометан. Зовсім противну, але відокрамливу вість подає Танін, начеб то кретійські Магометани і Християни вислали до порти заяву, що більшість християнської людности на Креті є гордою на своє отоманське підданство.

Можна проте надіяти ся, що кретійске патане зближає ся до розв'язки. А що Греція не є тепер зовсім готова до війни, тож вишле мабуть кретійским пангеленам ушмінене, щоби їй не робили тепер ніяких клопотів.

Просимо відкобвити передплату.

Новинки

— Календар. В п'ятицю: руско-кат.: Григорія; римо-кат.: Францішка. — В суботу: руско-кат.: *Воведенє Пр. Богородиці*; римо-кат.: Варвара.

— Медаль за українські вироби. Російське міністерство землеустройства і хліборобства прислало українському художникови Опанасови Сластьонові срібну медаль, присуджену ему за его вироби, виставлені сего року на київській кустарній виставі. П. Сластьон показував на виставі свої мідяні рамці, окрашені штучно видуманими на них рисунками, перенятими з стародавніх срібних та мідяних шат, а також так званіх „заставок“ стародавніх українських княжок. Рамці свої д. Сластьон оксидував під старі краски і прикрасив різнобарвними каміннями.

— Замах на офіцерів генер. штабу. Військовий суд зарядив слідство в Лінду, щоби дійти, котрий то офіцерський слуга зголошував ся в дрогуері Рінбергера по циянкалі. Слуга Гофріхтера се не був. Він був в дрогуерії лише по порошки хімічні для пса. Сего пса взято на віденську ветеринарію для провірення, якими порошками его лічено. Слідству проти Гофріхтера заходять ся перешкодити анонімними листами. Ліндський дивізіонер Вайгель дістав анонімний лист, якого автор рішучо заявляє, що Гофріхтер є невинний, а дійсним тріотелем є кривий автор листа. Однак він не може его зрадати, а лише взиває власти до залишення слідства проти Гофріхтера а звернення доходжень в иншу сторону. Анонімний лист писаний якоюсь неправною рукою, здаєсь, що тохть інтелігентний диктував его менше письменному. Поліція має відкликати ся відозвою до населеня, щоби той, що писав лист, для добра справи сам зголосив ся. Суджена капітана Мадери, шансоністка Анна Міртлей пише в однім з дневників, що межі Гофріхтером а Мадером відносини були напружені. Причиною того ворогованя була приклячка на одній забаві. Сему донесеню Міртлей не приписують великої ваги.

— Дверник-обманець. Комісар поліції Ясеньський в Кракові вислідив вчора на тамошнім залізничім дворці обманство, якого допустив ся дверник Фр. Кухарчик на шкоду переселенців. Кухарчик відбрав від переселенців, що їхали до Америки, залізничі карти, важні на прускі залізничі, заявляючи переселенцям, що они неважні до дальшої подорожи. Ті карти продавав він відтак иншим подорожним. Кухарчика безпрочно усунено зі служби, а справу передано прокураторі.

— Берлінське наукове товариство в Будапешті. Берлінське наукове товариство перебувши у Відні шість днів удало ся дня 26. листопада до Будапешту. Тут відбуло ся в неділю вечером в угорськім товаристві правників в честь німецьких гостей сьвяточне засіданє під проводом президента сенату королівської курії, Бека. По привіті берлінських гостей президентом засіданя, відчитав міністеріальний радник др. Лерс реферат про культурний розвій Угорщини. Описав реферував мініст. радник Руфї про охорону і добре вихованє угорських дітей. Німецькі гості нагороджували бесідників із великим одушевленєм грімкими оплесками. Після сего сьвяточного засіданя відбула ся у адвокатськім клубі спільна товариська вечеря.

— Замах на жовнірів. З Верден доносять, що підфіцар Фарако признав ся, що всипав циянкалі до зупи для жовнірів, щоби тим чином позабути ся довжника, якому був винен 200 франків. Як звісно, жовніри не хотіли їсти тої зупи, бо було ві чимсь чуті. Лише два жовніри покоштували зупи і тепер тяжко занедужали. Батько Фарака, позолотник, візнав при слідстві, що у него дома є циянкалі, а син міг легко взяти сеї отруї.

— Птахівництво на Україні. „Торгово-пром. Газета“ огодосила надзвичайно цікаві висліди впорядкованої нею анкети про становище птахівництва в Росії. Відомости наведено окремо для кожного округу й для кожної губернії, так що є повна змога виділити область України й ближше

ознакомитись з становищем птахівництва на Україні. Про Харківщину довідуємо ся, що сего річні висліди птахівництва мають бути більші чим торічні числом і красші добротою. Головний продукт птахівництва — яйця — продають ся скупщикам, що їдять по селах, безпосередноїж продажі в перші руки не помічає ся. Селяни годованєм птиці не займають ся — иноді тільки вигодовують ся гуси, а кури їдуть на продаж просто з двору. В містах і при деяких залізничих станціях є досить примітивні склади для яєць і місця для годованя птиці; при деяких складах є столарії для виробу скринь до опакованя. Яйця й гуси вивозять ся переважно до Англії. Останніми часами почали організуватись товариства для продажі продуктів птахівництва; такі кооперативи єствуют у близших до Сум і Харкова округах. Земства тільки тим і допомагають птахівництву, що уладжують періодичні вистави. Загалом, птахівництво поліпшує ся й розвиває ся, особливо що до продукції яєць. Однак, останніми роками помічає ся зменшенє числа птиці, що пояснює ся переходом хліборобів до культури буряка й таким чином колишній вільний вигул для птиці майже зовсім зник, а годувати птицю самим зерновим кормом селяни уважають не вигідним. Сего року прибуток пересічного птахівничого господарства (20 курій і 20 гусей) буде не менше 45—50 карб.

— Порядний злодій. Угорським часописам доносять, що в Будапешті мали попасти на слід дефранданта Віктора Кечкемети, який перед 8-ма літами вдефрандував в Будапешті 700.000 К і пропав безслідно. Недавно повернула з ціви Америки до Будапешту Олена Найман з донькою. Обі жінчини провели в Америці довгі літа. Они розказують, що пізнали в Чикаго влестителя малої фабрики забавок Вілїяма Гергезеля, який представляв ся за родовитого Американця, а дуже подібного в лиця до дефранданта Кечкемети, якого пі Найман знала з фотографії. Гергезель провадив виставніше жите, чим могла би ему дозволити его фабрика і говорив по мадарськи, хоч твердив, що крім англійської не знає ніякої иншої мови. Будапештська поліція звернула ся з просьбою до американських властей, щоби розвідали деюо ближше про давнину фабриканта Гергезеля.

— Чужі мови в генеральнім штабі. З огляду на велику вартість знаня чужих мов в генеральнім штабі, теперішній шеф ген. штабу зарядив, аби всі офіцери, приділені до служби в генер. штабі, піддали ся до трех літ іспитови з одної народної мови сумежних держав. При іспиті будуть жадати передовсім перекладуваня з чужої мови на німецьку. Сей розпорядок обовязує вже офіцерів, приділених в сім році до служби при ген. штабі.

— Повітчий кутик.

Орач.

У чистому полі,
В широкім просторі
Оре на могилі
Орач молодий.
Співає за волю,
Гукає на долю...
І чути далеко
Той голос сумний.
Як гінку загонить,
То й пісню заводить:
Про давню давнину,
Про звичай старий,
Кінчає, співає,
Свій жаль виливає
За рідну Україну,
За край дорогий.
Він долом, горою
Іде борозною
Із гонів у гони,
Із края у край,
Забрюхавсь росюю,
Умив ся сльозюю,
Втомивсь сіромаха,
Підбивсь, хоч лягай,
А пісня жартлива,
Чарівна, сумлива
Не змовкла, лунає
Без краю й кінця;
Сідає росюю,
Дрібною сльозюю,
Камінєм лагає
На чулі серця.

(«Рада»)

Селянин Петро Діденко.

Оповідки.

— З Коломиї. Звичайні загальні збори філії «Просьвіти» в Коломиї відбудуть ся дня 8. грудня о 10. год. рано в салі Лібліха, ул. Собіського 20. На дневнім порядку льосованє господарських зрядів між членів селян. — Виділ.

— Театр „Сокола“ у Львові уладжує в суботу дня 4. с. м. в салі тов. „Гвізда“ аматорське представленє „Запорожець за Дунаєм“, оперета в 3 діях С. Артемовського. Початок точно о год. 7. вечером.

— З Бібрки. Дня 8. с. м. відбудуть ся в Бібрці в салі „Руского Банку“ загальні збори „Рускої Ради“, філії „Просьвіти“ та „Сільського Господаря“. Початок о год. 1. по полудни.

— Іменованє. Міністер просьвіти іменував заступника учителя в муж. семінарії учит. в Самборі Стефана Кордубу головним учителем в учит. семінарії муж. в Сокалі.

— Комісія інформаційно-лекційна приймає зголошеня лекцій і занятя у Львові і на провінції. Товариство буде старати ся поручати самих солідних товаришів. Адреса: „Академічна Поміч“ у Львові, Зиблікевича 3.

Наука, штука і література.

— Нова книжка. В Полтаві вийшов з друку жарт на 1 дію Товстоноса та Левченка: „День правди“. Жарт до вистави дозволений в Росії.

— Вийшло 27 ч. „Рідного краю“ такого змісту: Державна дума. Вісти. На Україні. Вірші кн. Н. Кочубейвни і Гр. Ашкарика. Теревені (фейлстон) — Котось. Вірш В. Копубського. Одружіння — Гоголя, перекл. О. Пчілки. Вірш О. Кирія. Українське слово й мистецтво. Співки й господарство. Господарська виставка в г. Проскуріві (на Поділїю). Дописи. Листованє редакції. Оповідки. Малюнок В. Корнієнка (до Енеїди Котляревського, видавє „Віку“).

— Шовківництво. Незабавком в Києві вийде нова книжка. А. Пусен. Шовківництво. (Як розводити шовковицю та як виводити кокони з шовком). До друку зладив В. Доманицкий. Ціна 3 коп. (з малюнками). Книжка вийде яко ч. 3. видавництва „Селянська Книжка“.

— „Українське бжільництво“ ч. 10. за жовтень. Зміст: До читачів, Є. Архипенко. Хроніка: Вистава в Одесі. — Нове пасішне тов-о. Нова пасішна школа. — Зимовий господарський курс для селян. — Нова українська пасішна організація. — Від Департамента хліборобства. — Славянські пасішники. — Загально-славянська спілка пасішників. — Участь „Українськ. Бжільн.“ на київській виставі. — Дочка зїзду. — Ще нова посада краевого пасішника. — Новий пасішний журнал. — Спосіб, як вести пасішні записки (Далі), М. Михалевич. — Загально-російський зїзд пасішників у Києві. — Негайна потреба, В. Нестеровский. — З бендерської вистави, В. Тригубов. — Нагороди на київській виставі. — По пасіках: Волинь. — Поділе. — Полтавщина. Запитаня і відповіди. — „Подарунок бжолі“. — Повідомленя пасішників. — Оповідки.

Замітки язикові

написав

Іван Верхратский.

(Дальше).

Термізи беруть Українці часто з російського, Галичане з польського. І так на пр. „картєжник“ говорить інтелігенція українська, „картяр“ інтелігенція галицька. Однак мені лучилось учути у люду слово картїй ч. мног. картїї. Здає ся, можна би і инші термізи найти у нашого люду, абе утворити без позики в сусідів.

З польського *powiebek* перенисують „нарибок“, хоть могли би легко зручити тоє слово: нарибець.

„поверхня“ польск. *powierzchnia* — в руск. *верхня*,

„встрикати, встрикнути“ з польського *wstrzykać. wstrzyknąć* по руск. *вприскати, вприснути*, „встрикуваня“ *wstrzykiwania* — вприскуваня.

Також в назвищах повиннісьмо задержати певне правило. Се легко заховати в тих назвищах, в котрих вже в метриці находим правильно приміром *тс*; те повинні ми беречи, а не так як декотрі роблять, змінюючи своєвільно *тс* на *ц* і оказуючи тою зміною лише незване словотвору. Еслиж назвище вже в метриці написанє неправильно, правильне хотьби в скобки взяти. І так приміром Пасацький, Конопацький повинно бути: Пасацький, Конопадський (Пасада+ськ+и; Конопад+ськ+и); Блавацький, Кіндрацький має бути: Блаватський, Кіндратський (Блават+ськ+и; Кондрат+ськ+и); Косоноцький повинно бути: Косонож

Поручає ся склад церковних параментів у Львові, ул. Руска ч. 8.
ВОЛОДИМИРА УСЦЕНЬСКОГО (давнійше Спожарский і Усценський) Цінники на жаданє даром і franco. 44 (29—52)

ський (Косовог+ьск+и). Іменно інтелігентні люди повинні старати ся своє назвище писати правильно.

За часів, коли „українізм“ у нас пробудив ся, головню на тоє дивились, щоби писати: руський, сусідський і пр. Було се тим чуднійше, що той локальний виговор вперве узгляднено в Львівських часописах, тимчасом саме коло Львова говорять: руський, сусідський, людський і пр. Обставане за формою руський ріжні приняло комічні нераз форми і так писали руський, руский, а „старорусини“ понайбільше руський. Пізнійше горячі прихильники руськості вже охололи і по більшій часті писали руський. В новійших часах знов почато горячити ся про форми як: „руський, сусідський“, твердячи, що так наш люд переважно говорить. Тимчасом річ має ся так. В Галичині лише декуда (пр. в Бойківським, подекуди коло Бродів) кажуть руський, а також сусідський, людський. В многих околицях лише в декотрих словах виступає змягчене, хоть взагалі говорять с і так пр. коло Станиславова говорять загально: руський, хоть декотрі слова стрічає ся з м'яким наростком (в Павельчи говорять: Балки Павелєцькі). До сить дивно буде погадати, що навіть хотіли ріжницю в значеню слів найти: руський, а руский. Тимчасом руський, руский а навіть руський єсть то те саме слово, а лишень правонись відмінна; у нас найбільше уживана форма в бесіді і письмі єсть: руський. Ріжниця межі руський а руский опирає ся на локальний виговор, ні на чім більше, а навіть для Славян (з виемом Поляків, Москалів), зовсім не можлива. Ні Чехони, ні Сербови, ні Хорватови, ні Словенцєви, не в могуту вимовити руський і руский — все будуть говорити: ruský а за якусь ruský таки вибачайте. Про інші народи неславянські і не казати. Сьмішно то на ь опирати народність. Ми би радили писати: руський, сусідський, і пр., а не пускати ся на локальні форми. Правда, українські писателі всі без виему пишуть руський, панський і пр. однакж питає чь за кордоном скрізь уживають в руськім м'яких форм в давних випадках.

Язык руський книжко межі всіми славянськими найнещасливіше розвивав ся і мимо великого свого природного богатства мало таки розвивув ся. Сліджене того языка і тепер вельми утруднене а трудности коплять ся і в наших часах великі, так що розвиток того языка не може правильно і вдоволяючо відбувати ся. Однакж хоть і так думаєм, таки не обертаєм ся з неавиєстю против форм руський і пр. Праця яка, що має самі форми м'які, мимо тоє, если добра, про таку дрібницю, як правонись ніким мало-важеною бути не повинна.

„панство, духовенство“, так пишуть за Росіянами Українці. Коли уживають форми „панський“, то, думаю, повинні писати „пансьтво“. Я сьмь за формами панство, духовенство і пр. (наросток — ьство).

Форми на арь давнійше скрізь уживали ся на Україні у писателів; аж новійшими часами за приводом Галичан стали писати: „кобзар, кобзаря“ і пр. В Галичині говорять, іменно на полудни (в горах) кобзарь, кобзари, косарь, косаря і пр., окрім того єсть в декотрих околицях середуще і тверде р; отож власне наросток -арь може у нас звучати -арь, -ар' і -ар: косарь genit, косаря, косар', genit, косар'а і косар genit, косари. В письмі яб радив все уживати м'якого -ярь, отож: кобзарь, кобзари, косарь, косаря і пр., ніколи однакж не згодив би ся на закінченє тверде в помінаті кобзар, а в genit. і інших падежах м'яке: кобзари.

„хочеть ся, даєть ся“ многі уважають яко єдині можливі форми літературні на тій підставі, що так пишуть літерати на Україні. І в Галичині говорять люд декуди: даєть ся (давця) і пр. Всюди на Україні і в Галичині говорять: хоче, дає; тому і з заіменником ся був би за тим, щоби писати: хоче ся, дає ся.

єго, до него, сего мають бути польонізм, чога я зовсім не виджу. В многих околицях говорять єго і його, до него і до нього, сего і сього. Декуда в горах, де Поляк ледви по імени звівний, говорять: єго, до него, сего — звідкиж би там взяли польонізм? Уважаю сї форми зовсім чисті і по мой думці належить в письмі тих форм уживати. Форми його, до нього, сього уважаю за пізнійші, єго, до него, сего за дєрєвїтїйші і тому в письмі уважав би я одвітїйше писати: єго, до него, сего (старослав., староруск. єго, сего). Впрочім всі мой ради не уважаю за єдино спасительні, а як сказано, про доброту статі не рішає правонись.

Німці мають так високо виобразований язык а предєя до недавна навіть в правописи школьних книжок було много суперечностей і ріжниць і доперва остатними роками приведено до певної єдностайности, що вистарчить знов на яких кількадесят років. Німці яко народ мудрий і мислячий не говорять і не думають ніколи про якусь тисячлітню правонись; вартість правописи

уміють як слід оцінити, а велику вагу піби „тисячлітнього правописанія“ величають хіба наш „староруські“ учєві.

(Конець буде).

Телеграми

з дня 2. грудня.

Цетинія. Возний суд засудив капітана Гвіновича і чотирох єго спільників на смерть. Засуд вчєра виконано. Засудженім доказано, що они брали участь в заговорі в вересні с. р. в ціли повалєня правительства і освободженя з вязниці бомбистів з 1907. р. Князь Микита мав бути скинений з престолу, міністри поубивані. На престолі мав засїсти кн. Данило, син кн. Микити.

Сарагосса (Іспанія). Перед входом до одного з тутешних монастирів найдено три бомби. Перевезено їх до арсеналу артилерії. Коло бомби лежала картка з написом: „Мєсть за Феррєра“.

Позір!!!
50.000 пар черевиків.
4 пари черевиків лише за 8 корох.

З причини несплати багатьох великих фабрик поручено мені величезне число черевиків продати далеко понизше ціні продукції. Я продаю проте кождому 2 пари мужєських і 2 пари дамських черевиків до шнурованя, зі скіри сїрої або чорної, з добре підбитими підшваами, дуже гарних, і найновїшого крою. Величина після числа. Вєй 4 пари коштують лише 8 корон. Висылка за післяплатнею.

L. ZWEIG'S SCHUH-EXPORT
Krakau Nr. 127/622.

Виміна дозволєна або звертає ся гроші.
107

Для читальні є на продаж дуже гарна сцена з декорациями за дешєві гроші. Близіші поясненя даєть письменно п. Микола Душенєчук у Львові, ул. Сикєтєуска ч. 46.

РУСИНИ! Жаєйте у всіх трафіках, торговлях і крамїцях лише тутон і паперців з першої галицко-руської фабрики Євгена Білїнського в Збаражї.

З доходу сєй фабрики йде 35% на будову церкви в Сеняні, 10% на школи і бурси тов педагогічного, а 5% на сироти і вдови по сьвячениках.

Держім ся покликү:

Свій до свого!

Др. Богдан Барвіньский:

Зїзд галицкого князя Данила з угорским королєм Бєлєю IV. в Прєшбурзі 1250 р. Історично-критична аналїза. Львів 1901. 16° ст. 18. — Цїна 10 сот.

Прєшбурський зїзд в справі спадщини по Бабєнбергах. (Привичок до історії великого австрійського бєвкоролєва). Львів 1903. 8° ст. 27. — Цїна 30 с.

Жигимонт Кейстутович, великий князь Литовско-руський. Історична монографія. Жовква 1905. 8° ст. XIV+170. — Цїна 2 К.

Zygmunt Kiejstutowicz, książę starodubski. Львів 1906. 8° ст. 28. — Цїна 50 с.

Bogurodzicza dzewicza a історичні висновки д ра Щурата. (В інтерєсі історичної правди). Львів 1906. мала 8° ст. 41. — Цїна 20 с.

Історичні причинки. Розвідки, замїтки і материяли до історії України-Руси. I. Жовква 1908 мал. 8° ст. 170. — Цїна 2 К.

Історичний розвиток імени українсько-руского народу. Львів, мал. 8° ст. 41. Цїна 40 с.

Pieczęcie książąt halicko-włodzimierskich z pierwszej pol. XIV. w. Краків 1909. мал. 8° ст. 22. Цїна 40 с.

Pieczęcie bojarów halicko-włodzimierskich z pierw. połowy XIV. w. — вел. 8° ст. 4. Львів Цїна 5 сот.

Дїстатки можна в книгарні Наук. Тов. ім. Шевченка у Львові, Ринок 10.

Важне для Селян!

Від 500 до 1500 К машина до виробу цементового промислу. Одна машина виробляє дві дахівки на раз, денно 500 штук. Цегол 1500 до 3000 штук денно. На складі:

Дім комісово-тоговельний

І. Зубика

18(12-?) Львів, ул. Млинарська ч. 2.

Товариство взаїмного кредиту

„Дністер“

у Львові, ул. Руска ч. 20.

Телефон ч. 788.

заснованє при Товаристві взаїмних обезпечєнь „Дністер“ в р. 1895 на підставі закона о стоваришенях з р. 1873.

Одвічальність членів обмежена до подвійної висоти удїлу.

Цїлею Товариства є удїлюванє кредиту своїм членам рільникам обезпечєним в „Дністрі“ від більше літ.

Проценти від вкладон 4%, без потрученя податку рентового.

Вкладки приймає і виплачує Каса Дирекції Товариства в годинах урядових, від 8. до 2. год. в полудне.

Конто в Щадниці почтової ч. 35.527.

Конто жирове в банку австро-угор.

Вкладки щадничі К 2,848.890.—

Удїли членські К 262.994.—

Позички удїлені К 3,396.002.—

Канцєлярії Товариства отворєні перед полуднем.

Розклад залїзничих поїздів

важний від 1. мая 1909.

До Львова прихольять з	рано	перед пол.	по пол.	вечер	в ночи
Кракова	5:50	8:55	1:30	5:45	9:50
Кракова	7:25	9:50	—	8:40	2:30
Тарнога	—	—	1:10	—	—
Підволочиск	7:20	12:00	2:15	5:40	10:30
Черновєць	8:05	—	2:05	5:58	9:30
Черновєць	—	—	—	6:40	12:20
Станиславова	5:45	—	—	—	—
Коломиї	—	10:20	—	—	—
Стрия	7:29	11:45	4:25	—	11:00
Пустомит	7:29	11:45	4:25	10:15*	11:00
Самбора	8:00	9:57	2:00	—	9:00
Любїня	8:00	9:57	2:00	9:00	11:45*
Рава рускої	7:10	12:40	4:50	—	—
Янона	8:05	1:15	5:00	9:25	10:10†
Брухович	7:10	10:05A	1:48B	4:50	8:20
Брухович	8:15	12:40	3:27B	5:30†	9:35B
Зимної води	5:50	7:25	1:10	5:40	9:50

На Підзамчє:

З Підволочиск	7:01	11:40	2:00	5:15	10:12
Бродів	7:01	—	2:00	5:15	10:12
Курович	—	—	11:19	—	9:39
Винник	8:07	—	11:19	3:26	9:39

Зі Львова відхольять до	рано	перед пол.	по полуд.	вечер	в ночи
Кракова	3:50	8:25	2:45	7:00	11:15
Кракова	—	8:40	6:12	7:35	12:45
Гашєва	—	—	3:30	—	—
Підволочиск	6:20	10:40	2:16	8:00	11:10
Черновєць	6:10	9:35	—	—	10:38
Черновєць	—	9:10	2:23	—	2:50
Станиславова	—	—	2:50	—	—
Коломиї	—	—	—	6:00	—
Стрия	7:30	—	1:45	6:55	11:25
Пустомит	7:30	10:35*	1:45	6:55	11:25
Самбора	8:00	9:05	—	3:40	10:45
Любїня	8:00	9:05	2:15*	3:40	10:45
Рава рускої	6:14	11:05	—	—	11:35B
Янона	8:20	10:10	1:37†	3:40	6:30
Брухович	7:21	11:05	2:30B	5:50†	8:34B
Брухович	6:14	9:00A	12:41B	3:45	7:10
Зимної води	3:50	8:40	3:30	7:35	11:15

З Підзамчє:

До Підволочиск	6:35	11:00	2:31	8:29	11:32
Бродів	6:35	11:00	2:31	8:29	—
Курович	—	7:13	—	2:52	—
Винник	5:44	7:13†	1:30	2:52	—

ЗАМІТКА: Поспїшні поїзди печатані товстим друком. — *) Лише в недїлі і сьвята від 1½ до 1¾. А) Лише в недїлі і сьвята від ¼ до ¾. — Б) Лише в недїлі сьвята від ¼ до ¾. — В) В недїлі і сьвята а від ¼ до ¾ щодєнь. — Г) Щодєнно від ¼ до ¾. — 3) Лише в недїлі.